

**Міністерство освіти і науки України
ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

**Факультет лісового господарства,
деревооброблювальних технологій та
землевпорядкування**

**Кафедра лісових культур, меліорацій та
садово-паркового господарства**

НАВЧАЛЬНА ТЕХНОЛОГІЧНА ПРАКТИКА

Методичні вказівки

**до проходження навчальної технологічної практики
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності Н4 «Лісове господарство»**

Харків
2025

Міністерство освіти і науки України
ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет лісового господарства, деревооброблювальних
технологій та землевпорядкування
Кафедра лісових культур, меліорацій та
садово-паркового господарства

НАВЧАЛЬНА ТЕХНОЛОГІЧНА ПРАКТИКА

Методичні вказівки
до проходження навчальної технологічної практики
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності Н4 «Лісове господарство»

Затверджено рішенням навчально-
методичної комісії факультету
лісового господарства,
деревооброблювальних
технологій та землевпорядкування
Протокол № 9 від 21 квітня 2025 р.

Харків
2025

УДК 630:378.147.091.33-027.22](072)

Н 15

Схвалено на засіданні кафедри лісових культур, меліорацій
та садово-паркового господарства
Протокол № 10 від 14 квітня 2025 р.

Рецензенти:

А.В. Вишневський, кандидат сільськогосподарських наук, доцент, декан факультету лісового господарства та екології Поліського національного університету.

С.І. Мусієнко, кандидат сільськогосподарських наук, старший дослідник, перший заступник директора Українського науково-дослідного інституту лісового господарства та агролісомеліорації ім. Г.М. Висоцького.

Н 15 Навчальна технологічна практика : методичні вказівки до проходження навчальної технологічної практики для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності Н4 «Лісове господарство» / укладачі: В.В. Назаренко, А.А. Суска, Ю.М. Біла, Ю.В. Карпець, В.В. Горошко, С.П. Распопіна, В.П. Пастернак, І.М. Швиденко, С.І. Познякова, А.Г. Булат, М.М. Діденко, О.Б. Величко, А.В. Гармаш, Л.І. Кравченко, ДБТУ. – Харків: 2025. 29 с.

Методичні вказівки розроблено відповідно до освітньо-професійної програми «Лісове господарство». У виданні представлені загальні положення до організації навчальної технологічної практики, її зміст, програму та завдання, вимоги до оформлення звітних документів та алгоритм підготовки і захисту звіту про проходження практики. Розроблено для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, денної та заочної форм навчання, спеціальності Н4 «Лісове господарство».

УДК 630:378.147.091.33-027.22](072)

Відповідальний за випуск: В.В. Назаренко, канд. с.-г. наук, доц.

© В.В. Назаренко, А.А. Суска, Ю.М. Біла,
Ю.В. Карпець, В.В. Горошко,
С.П. Распопіна, В.П. Пастернак,
І.М. Швиденко, С.І. Познякова,
А.Г. Булат, М.М. Діденко, О.Б. Величко,
А.В. Гармаш, Л.І. Кравченко
©Державний біотехнологічний
університет, 2025

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Організація і керівництво практикою	5
1.1. Мета і завдання навчальної технологічної практики	5
1.2. Місце проходження практики.	6
1.3. Керівництво практикою	7
1.4. Права і обов'язки здобувача-практиканта	8
2. Зміст та програма практики	8
2.1. Ознайомлення з базою практики.	10
2.2. Вивчення основних напрямків діяльності	11
2.3. Оформлення звіту практики	15
2.4. Оформлення щоденника практики	16
3. Підведення підсумків практики	17
3.1. Отримання допуску до захисту звіту	17
3.2. Підготовка презентації до захисту звіту	18
3.3. Захист звіту та критерії його оцінювання	18
Список використаних джерел	20
Додатки	21

Вступ

Навчальна технологічна практика є важливою частиною навчального процесу і одним з етапів підготовки фахівців. Вона є обов'язковою ланкою освітнього процесу і дає змогу забезпечити набуття фахових компетентностей здобувачам вищої освіти. Для забезпечення практики здобувачів вищої освіти університет встановлює форми і методи співробітництва з підприємствами, установами, організаціями, що здатні створити умови для реалізації програми практики.

Основною її метою для здобувачів першого (бакалаврського) рівня є узагальнення набутих теоретичних і практичних знань, одержання професійних навичок і умінь, що формують фахівців з вищою освітою відповідно до освітнього рівня та сприяють поліпшенню якості підготовки фахівців.

Завданням навчальної технологічної практики є практична підготовка до самостійної роботи, поглиблення, закріплення теоретичних знань та практичних вмінь зі спеціальності і навчальних дисциплін циклу виробничої підготовки, набуття досвіду організаційно-виховної роботи в колективі, уміння працювати з матеріалами виробничої діяльності підприємства, використання їх для виконання кваліфікаційного завдання.

Зміст практики визначається освітньо-професійною програмою і навчальним планом спеціальності відповідно до Положення про практичне навчання здобувачів вищої освіти Державного біотехнологічного університету (від 30 червня 2023 р., Протокол № 10).

У рекомендаціях викладено питання організації, проведення і підведення підсумків навчальної технологічної практики для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, денної та заочної форм навчання, спеціальності 205 «Лісове господарство».

1. Організація і керівництво практикою

Навчальна технологічна практика є обов'язковим компонентом професійної та практичної підготовки здобувачів вищої освіти, вона проходить по закінченню другого курсу, відповідно до навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти Освітньої програми «Лісове господарство» та положенням про практичне навчання здобувачів в ДБТУ. Загальний обсяг практики складає 6 кредитів ЄКТС (180 годин).

Практика може проходити в лісогосподарських, лісомисливських, мисливських господарствах, проектних, науково-дослідних установах і дослідних господарствах, на основі укладених договорів співпраці. Керівництво практикою забезпечують науково-педагогічні працівники профільних кафедр університету та особи з числа адміністративного персоналу підприємств, установ, організацій.

1.1. Мета і завдання навчальної технологічної практики

Навчальна технологічна практика є першою з циклу виробничих практик на першому (бакалаврському) рівні, і є важливим та невід'ємним компонентом підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності Н4 «Лісове господарство». Вона спрямована на знайомство майбутніх фахівців із специфічними особливостями галузі, формування професійних умінь і навичок у реальних умовах виробництва та закріплення теоретичних знань.

Мета практики: ознайомлення здобувачів у виробничих умовах зі структурою підприємств, установ, організацій, їх структурними підрозділами, характеристикою виробничої діяльності, вивчення процесів виробництва, техніки безпеки та охорони праці на виробництві.

Завдання: підготовка фахівців, які будуть спроможні вирішувати виробничі завдання в сучасних ринкових умовах і володіти сучасними прийомами і методами, що є складовими новітніх технологій. Здобувачі мають навчитися практично застосовувати знання отримані під час теоретичної підготовки, сформувати навички збору та опрацювання проектної, технологічної та звітної інформації.

Відповідно до освітньо-професійної програми «Лісове господарство» під час проходження навчальної технологічної практики здобувачі повинні оволодіти загальними (ЗК) та фаховими (ФК) компетентностями:

ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 7. Знання та розуміння предметної області та розуміння професії.

ЗК 8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 11. Навички здійснення безпечної діяльності.

ЗК 12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ФК 1. Здатність застосовувати знання і уміння лісівничої науки й практичний досвід ведення лісового господарства.

ФК 2. Здатність проводити лісівничі вимірювання та дослідження.

ФК 6. Здатність вибрати типове обладнання та інструменти для вирішення сформульованого завдання, а також оцінити економічну ефективність його виконання.

ФК 7. Здатність вирішувати поставлені завдання з інвентаризації лісів, оцінювати лісові ресурси та продукцію.

Практика формує розуміння майбутньої професії, стимулює до більш усвідомленого вивчення фахових дисциплін, надає можливість більш кращого розуміння навчальних дисциплін наступних курсів, через вивчення цих питань у виробничих умовах.

1.2. Місце проходження практики

Місцем проходження практики, як вже зазначалось, можуть бути підприємства, установи, організації які мають безпосереднє відношення до діяльності в лісогосподарській сфері, включно з мисливським господарством. Теоретично, потенційними базами практик, можуть бути лісництва, надлісництва, лісові офіси, лісомисливські та мисливські господарства, проектні, проектно-вишукувальні, науково-дослідні, дослідні установи, об'єкти природо-заповідного фонду (національні природні парки, заповідники, заказники тощо), відділи лісового господарства комунальних лісів, що мають належні умови для виконання програми практики відповідно до вимог освітньо-професійних програм підготовки фахівців.

Головним критерієм, при виборі бази практики є наявність договору співпраці між університетом та підприємством, установою, організацією. Для цього здобувачам перед початком практики, в деканаті/на кафедрі надають перелік потенційних місць проходження, відповідно до діючих договорів. Здобувач в праві самостійно обрати базу практики з наданого переліку, якщо цього не зроблено, то керівник практики від університету робить самостійно розподіл, узгоджуючи його із завідувачем кафедри, та деканатом.

Після формування наказу в університеті на проходження навчальної технологічної практики, здобувачі перед виїздом на практику повинні отримати в деканаті направлення, в якому зазначено період проходження, керівник практики від університету.

1.3. Керівництво практикою

Керівництво практикою здійснюється університетом і підприємством, установою, організацією, в якому здобувач проходить навчальну технологічну практику.

Керівник практики від університету:

- забезпечує проведення всіх організаційних заходів перед виїздом здобувачів на практику (інструктаж про порядок проходження практики, з охорони праці, оформлення щоденника, звіту, його захисту по завершенню практики, та ін.);
- відповідає за науково-методичне забезпечення практики відповідно до навчального плану і затвердженої програми;
- здійснює контроль за забезпеченням підприємством, установою, організацією належних умов для проходження практики, за виконанням здобувачами внутрішнього розпорядку;
- спільно з керівником практики від виробництва контролює виконання програми практики здобувачів, передбаченою завданнями практики;
- перевіряє, та бере участь у роботі комісії із захисту звітів практики.

На виробництві відповідальність за організацію практики покладається на керівника підприємства, установи, організації. Безпосереднє керівництво практикою може здійснюватися інженерами, лісничими, науковими співробітниками та іншими висококваліфікованими спеціалістами, призначеними наказом керівника.

Керівники практики від виробництва і вищого навчального закладу складають календарний план проходження практики, враховуючи її програму і виробничі плани підприємства. Вони ж організовують і контролюють виконання плану.

Керівник практики від виробництва:

- знайомить здобувачів з виробництвом та виробничими процесами відповідно до специфіки бази практики, після проведення необхідних інструктажів;
- надає здобувачам-практикантам можливість користуватися наявною літературою, технічною та іншою документацією;
- допомагає у підборі матеріалів для написання звіту;
- проводить обов'язкові інструктажі з охорони праці і техніки безпеки (первинний і на робочих місцях) з оформленням встановленої документації, за необхідності організовує навчання безпечним методам роботи;
- забезпечує і контролює дотримання здобувачами правил внутрішнього розпорядку, в тому числі початку і закінчення роботи;
- несе повну відповідальність у випадках порушення правил охорони праці і техніки безпеки практикантами;

- контролює ведення щоденників, підготовку звітів і складає на здобувачів-практикантів виробничі характеристики, які містять дані про рівень знань, дисциплінованість, відношення до роботи, перевіряє і підписує щоденник та звіт.

1.4. Права і обов'язки здобувача-практиканта

Перед виїздом на практику здобувач зобов'язаний одержати в деканаті відповідні документи, отримати консультації представника деканату й керівника практики від університету та своєчасно прибути на місце проходження практики. По прибуттю необхідно з'явитися до керівника підприємства, установи, організації, для визначення місця і призначення висококваліфікованого спеціаліста, який безпосередньо керуватиме навчальною технологічною практикою здобувача на виробництві.

Під час проходження практики здобувач зобов'язаний:

- повністю виконати завдання, передбачені програмою практики;
- дотримуватися діючих на підприємстві правил внутрішнього розпорядку;
- вивчити і суворо дотримуватися правил охорони праці, техніки безпеки та виробничої санітарії;
- нести відповідальність за виконану роботу та її результати нарівні зі штатними працівниками;
- вести щоденник і записувати зміст і результати виконаних робіт;
- вчасно подати керівнику практики від виробництва звіт про виконання програми практики.

Під час проходження практики, кожен здобувач має не тільки ознайомитися із структурою, організацією та проєктною документацією підприємства, але й ознайомитись, або взяти безпосередню участь у виробничій діяльності, під наглядом керівника практики від виробництва чи уповноваженої особи.

2. Зміст та програма практики

Навчальна технологічна практика для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності Н4 «Лісове господарство» проводиться на другому році підготовки (IV семестр) протягом шести тижнів, загальним обсягом 180 годин / 6 кредитів ЄКТС. Під час проходження практики здобувачі повинні ознайомитися з основними програмними питаннями, зібрати необхідні матеріали для написання звіту, вести щоденник, спостерігати, або приймати безпосередню участь у виробничих процесах дотримуючись правил внутрішнього розпорядку та техніки безпеки.

Практика складається з наступних основних етапів:

- ознайомлення зі структурою підприємства, установи, організації, їх структурними підрозділами, характеристикою виробничої діяльності, техніки безпеки та охорони праці на виробництві;
- вивчення технічної та звітної документації діяльності підприємства, установи, організації;
- участь у виробничо-господарській діяльності, як спостерігач, або безпосередній учасник виробничого процесу під наглядом керівника від виробництва та дотриманням правил техніки безпеки;
- збір та обробка необхідних матеріалів для написання звіту практики;
- підбір технічної та звітної документації для наповнення додатків;
- оформлення звіту та щоденника проходження навчальної технологічної практики.

Орієнтовний зміст практики наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Орієнтовний зміст роботи	Матеріали для вивчення
Прибуття на підприємство, установу, організацію, оформлення документів.	
Проходження вступного і первинного інструктажів з техніки безпеки, охорони праці, пожежної безпеки, охорони навколишнього середовища.	Інструкції з техніки безпеки, охорони праці, пожежної безпеки, посадові інструкції
Ознайомлення з організацією підприємства, установи, організації, структурними підрозділами та загальною характеристикою (підпорядкованість, сфера діяльності (виробнича, природоохоронна, наукова, тощо). Фізико-географічна та економічна характеристика території, організаційно-виробнича і управлінська структура, тощо.	Проект організації і розвитку підприємства, установи, організації.
Аналіз лісового фонду (характеристика лісорослинних умов, поділ лісів на категорії, лісистість, стан та динаміка земель лісогосподарського призначення).	Проект організації і розвитку. Матеріали лісовпорядкування. Матеріали лісового кадастру. Книга обліку лісового фонду.
Вивчити основні економічні характеристики підприємства. Опрацювати річний план підприємства та його виконання, місячні та річні звіти підприємства, установи, організації. Ознайомитися з відповідною документацією.	Проект організації і розвитку. Економічні звіти, плани.
Практична робота зі спеціальності у певних сферах діяльності: рубки головного користування; рубки формування та	Перелікові відомості, бланки матеріально-грошової оцінки. Документи різних видів рубок.

Орієнтовний зміст роботи	Матеріали для вивчення
оздоровлення лісів; лісонасіннева справа; лісові розсадники; лісові культури і лісомеліорація; лісозахист; охорона лісу; лісозаготівлі та переробка деревини; лісові побічні користування (за наявності); мисливство, економічна оцінка та організація підприємства; тощо	Типові норми виробітку на лісогосподарські роботи. Організаційно-господарський план лісорозсадника. Книга лісових культур. Положення про організацію захисту лісів від шкідників та хвороб. Документація з побічних користувань лісом, тощо
Аналіз зібраних матеріалів, оформлення звіту та щоденнику практики.	Методичні вказівки з навчальної технологічної практики.

2.1. Ознайомлення з базою практики

Здобувач прибувши до бази практики (підприємства, установи, організації), в першу чергу повинен повідомити адміністрацію про своє прибуття та надати направлення і програму практики для ознайомлення. Одночасно вирішується питання закріплення здобувача (здобувачів) за керівником від виробництва (відповідно до п. 1.3). Після узгодження даних питань здобувачу (здобувачам) надають робоче місце, доводять правила внутрішнього розпорядку та проводять навчання з техніки безпеки та охорони праці.

Узгодивши всі організаційні питання, починається робота над виконанням програми практики, з одночасним веденням щоденника під супроводом керівника від виробництва.

Робота починається з ознайомлення зі структурою підприємства, установи, організації, її структурними підрозділами, характеристикою виробничої діяльності. В звіті надається коротка але вичерпна інформація про місце знаходження та площу бази практики, історичні аспекти її заснування та існування до сьогодення. Вивчаються природно-кліматичні умови регіону де територіально розміщена база практики.

Окремим пунктом висвітлюється економічна характеристика місця проходження практики. В цьому розділі розкривають питання організаційно-виробничої і управлінської структури підприємства, установи, організації; яку роль відіграє дане підприємство в економіці району; його виробничі потужності; річні виробничі плани та їх виконання.

Для вивчення показників лісового фонду здебільшого використовуються матеріали лісовпорядкування, зокрема проекти організації і розвитку, та дані Державного лісового кадастру. В даному контексті надається інформація про розподіл земельних лісових ділянок за категоріями; лісів за категоріями; розподіл за господарськими секціями;

вікову структуру; розподіл вкритих лісовою рослинністю ділянок за лісорослинними умовами; динаміку середніх таксаційних показників; ступінь використання лісорослинного потенціалу лісовими насадженнями тощо.

2.2. Вивчення основних напрямків діяльності

Під час проходження практики здобувач має ознайомитися з основними напрямками діяльності, такі як: рубки головного користування; рубки формування та оздоровлення лісів; лісонасіннева справа; лісові розсадники; лісові культури і лісомеліорація; лісозахист; охорона лісу; лісозаготівлі та переробка деревини; ведення лісомисливського господарства тощо (перелік напрямків залежить від специфіки бази практики, а наведені види діяльності не є вичерпними, і мають лише рекомендаційний характер). Окрім ознайомлення та наведення загальної інформації за основними напрямками діяльності, здобувач має вказувати кількісні показники виконаних лісогосподарських робіт за минулорічний період за напрямками.

Під час ознайомлення з рубками головного користування (якщо проводяться), вивчаються питання розміру розрахункової лісосіки за окремими господарськими секціями; технології проведення рубок; документація яка необхідна для отримання дозволу (лісорубного квитка) та проведення такого роду робіт (матеріали матеріально-грошової оцінки, план відведення ділянок в рубку); технологічні карти на проведення рубок головного користування. Вивчаються норми виробітку на окремі операції технологічного процесу лісозаготівлі та оплату праці за виконану норму. Крім того, здобувач знайомиться з правилами техніки безпеки при проведенні лісозаготівель.

Серед рубок формування та оздоровлення лісів, найбільш поширеними є рубки догляду та санітарні рубки (але не обов'язково лише вони). В даному контексті здобувач знайомиться з видами, методами і способами рубок. Вивчає особливості (або бере особисту участь) відведення дерев в рубку, маркування дерев що підлягають видаленню. Аналогічно до рубок головного користування вивчає документацію необхідну для оформлення та проведення даних рубок, включаючи норми виробітку та розцінки за виконану роботу. Аналізуються обсяги проведення даних заходів за останній рік, відсоток їх виконання, порівняно з планом, які види рубок переважають в господарстві (прохідні, вибіркові санітарні, суцільні санітарні, або інші).

Для вивчення лісонасінневої справи, практикант (практиканти) встановлює наявність лісонасінневих ділянок та лісонасінневих плантацій; за можливості оглядають їх в натурі; вивчають характеристику насаджень в

яких проводять заготівлю насіння; технологію заготівлі і переробки насіння; як зберігаються плоди і насіння; та як проводиться перевірка посівних якостей.

За наявності в межах господарства, де проходить практика, лісового розсадника, відповідно вивчається питання його організаційно-господарського планування, виробничих частин та сівозмін, які застосовуються в межах даного структурного підрозділу. Вивчається агротехніка вирощування сіянців та саджанців; технічне приймання виконаних робіт в посівному та шкільному відділеннях лісового розсадника; інвентаризація садивного матеріалу; його викопування та підготовка до висадки на лісокультурних площах. Крім того в звіті наводиться інформація про динаміку зальної площі лісового розсадника за декілька останніх ревізійних періодів; чи наявний посадковий матеріал, повністю задовольняє потреби лісокультурного фонду господарства, можливо відчувається дефіцит в посадковому матеріалі, або навпаки певна його частка реалізується в інші господарства; фактичний обсяг висіяного посадкового матеріалу за минулий рік та план посадки на наступний тощо.

Для вивчення питання штучного відновленні лісів, аналізується лісокультурний фонд господарства; які способи і методи застосовуються при вирощуванні лісових культур. При цьому в звіті зазначаються види і способи підготовки ґрунту; який посадковий матеріал і для яких порід частіше використовується в господарстві; схеми змішування та розміщення посадкових (посівних) місць; механізацію проведення лісовідновлення та наступних доглядів. Обов'язково аналізується наявний лісокультурний фонд та ступінь його охоплення; вивчаються проекти лісових культур; акти обстеження лісокультурних площ, їх інвентаризації та атестації; технічного приймання виконаних лісокультурних робіт; зазначається площа створених лісових культур та їх породний склад за минулий рік. Окремо висвітлюється питання переведення лісокультурних площ у вкриті лісовою рослинністю площі (в розрізі господарських секцій, часових діапазонів), або їх списання; оплати праці за створення та догляд за незімкнутими лісовими культурами, техніки безпеки під час лісокультурних робіт.

За наявності в межах господарства благонадійного природного поновлення, вивчається в яких умовах, та які породи забезпечують відновлення лісових площ природним шляхом; чи проводиться сприяння природньому поновленню; особливості технічного приймання та переведення у вкриті лісовою рослинністю таких ділянок тощо.

Крім того (за наявності), вивчається питання проведення лісорозведення в межах господарства, а також лісомеліоративних заходів, де зазначається загальні площі таких заходів; на яких землях; яке видове різноманіття при цьому використовується тощо. Якщо ж дані роботи останній час не проводяться, в звіті відповідно зазначається, що дані види

(вид) робіт за останній період часу не проводились (можливо вказати причини).

Окремим блоком висвітлюється питання лісозахисту в господарстві. Практикант (практиканти) вивчають основні види шкідників та хвороб, які зустрічаються в місцях зберігання плодів та насіння, лісових розсадниках, в незімкнутих культурах та вкритих лісовою рослинністю площах. Крім того знайомляться з організацією лісопатологічного нагляду; інвентаризації осередків шкідників та хвороб, проведенням профілактичних заходів проти появи шкідників та хвороб. В звіті зазначається, які найбільш поширені шкідники та хвороби трапляються в господарстві, заходи із запобігання їх поширення та ліквідації осередків тощо.

Для збереження лісів від несанкціонованого вирубування, охорони від пожеж, як правило, в господарствах організовано роботу лісової охорони. В цьому напрямку вивчається питання прав та обов'язків лісової охорони, за можливості практиканти долучаються до патрулюванні території, а при виявленні правопорушників вивчають процедуру притягнення до відповідальності, складання протоколу правопорушення. Разом з тим, вивчається діяльність господарства в цьому напрямку за кілька останніх років, уточняється кількість складених протоколів за виявлені правопорушення (викидання сміття, розпалювання багаття, незаконна заготівля деревини тощо). Окремо висвітлюється питання охорони лісів від пожеж, та їх кількість і площі за останні роки. Тут необхідно вказати які засоби спостереження та боротьби (інвентар, машини, механізми) наявні в господарстві; які види пожеж найбільш поширені; чи вистачає власних ресурсів для боротьби з ними тощо.

Для проведення лісозаготівель (при головному або проміжному лісокористуванні) в господарстві функціонують "комплексні бригади з розробки лісосік", вони можуть бути в штаті господарства, або на договірній основі залучатися до розробки ділянок, як приватні структури. Якщо господарство самостійно займається розробкою ділянок, то в звіті зазначається їх кількість та склад; наявність обладнання та техніки (спецтехніки) для проведення такого виду робіт, включаючи з транспортуванням; коротко описуються основні технологічні операції при лісозаготівлях; роботи які проводяться на верхніх та нижніх складах. Окремо зазначається яка деревина найбільш представлена від різних видів рубок; та її обсяги заготівлі за минулорічний період; хто є споживачами заготовленої лісопродукції; яка користується найбільшим попитом в регіоні; чи задовольняє господарство потребу у деревині регіон своєї діяльності тощо. За умови, якщо в межах господарства є власний цех переробки, то вказується сфера його діяльності; перелік обладнання та його амортизаційний стан; яка продукція в результаті переробки надається споживачам; особливості технологічних процесів переробки тощо.

Якщо в межах господарства організована промислова заготівля другорядних лісових матеріалів, або недеревної продукції лісу, про це зазначається в звіті. При цьому вказується які саме види продукції підлягають заготівлі; їх обсяги; та для яких потреб проводиться заготівля того, чи іншого продукту лісу; прибутковість від даного промислу тощо. Окремо зазначається наявність розміщених на території господарства пасік, їх кількість, та значення для господарства (як екологічне, так і економічне, якщо вони в структурі господарства).

Якщо господарство в своїй діяльності займається мисливським господарством (повністю або частково), то в цьому випадку описується основні види діяльності, які проводить господарство в цій сфері; перелік мисливської фауни в господарстві; бонітування території господарства; проведення біотехнічних заходів; заходи по боротьбі з браконьєрством тощо.

На завершення практикант (практиканти) вивчають економічну сторону господарської діяльності. Для цього використовуються виробничо-фінансовий план та звіт діяльності господарства, аналізуються показники виконання. Вивчаються тарифні ставки за окремі види робіт; можливість преміювання робітників; вчасність виплати заробітної плати; надання соціальних послуг; забезпеченість кадрами постійних робітників; забезпечення житлом; амортизація основних фондів; обсяги заготівлі лісопродукції та прибутки від реалізації продукції тощо.

Крім вивчення технічної та звітної документації з тих питань, що наведено вище, практикант (практиканти) обговорюють з керівником від виробництва можливість вивчення виробничих процесів безпосередньо на місцях з дотриманням всіх правил та норм, або взагалі безпосередню участь в них (відведення ділянок в рубку, приймання деревини на лісосіках, патрулювання лісів в пожежонебезпечний період тощо). Кожен з таких заходів повинен бути відображений в щоденнику практики з зазначенням виду робіт, місця робіт, короткого опису процесу виконання, та якщо це не заборонено – зробити фотофіксацію для наповнення звіту.

2.3. Оформлення звіту практики

За результатами проходження навчальної технологічної практики здобувачі вищої освіти оформлюють письмовий звіт з проходження практики, який повинен мати наступну структуру:

Титульний аркуш

Вступ

Розділ 1. Загальна характеристика

Розділ 2. Аналіз лісового фонду

Розділ 3. Аналіз економічних показників

Розділ 4. Вивчення основних напрямків діяльності

Висновки

Додатки

Крім цього, до звіту необхідно додати:

Відрядне посвідчення

Характеристику

Щоденник

Звіт оформлюють відповідно до наступних вимог: текст подають українською мовою у друкованому вигляді на папері формату А4 за допомогою ПК в редакторі MS Word (шрифт Times New Roman, розмір - 14 пунктів, рядки - через 1,5 інтервали, поля – верхнє та нижнє – 2,0, лівє –2,5, праве –1,5 см). Сторінки звіту нумерують арабськими цифрами у верхньому правому куті. Титульна сторінка входить до загальної нумерації сторінок звіту, але номер на ній не ставлять.

Титульний аркуш оформлюють відповідно до зразку, наведеного у **додатку А**.

У вступі необхідно відобразити важливість та необхідність навчальної технологічної практики, зазначити її основну мету та завдання.

Розділи 1-3 описуються відповідно до рекомендацій зазначених в п. 2.1 "Ознайомлення з базою практики".

Розділ 4 – вважається основним розділом звіту, наповнення якого повинно бути орієнтовано на рекомендації відповідно до п. 2.2 "Вивчення основних напрямків діяльності".

За необхідності, допускається в межах кожного розділу виділення окремих підрозділів.

Кожен розділ необхідно починати з нової сторінки, тоді як підрозділи можна починати з будь-якого місця сторінки. При цьому неприпустимо розмішувати назву підрозділу на одній сторінці, а текст – на наступній.

Заголовки розділів і підрозділів розміщають посередині. Перенесення слів у заголовках не допускається. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох речень, їх розділяють крапкою.

Розділи слід нумерувати по порядку арабськими цифрами з крапкою в кінці. Вступ, список літератури та додатки не нумерують. Підрозділи нумерують арабськими цифрами в межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу та підрозділу, відділених крапкою.

У висновках здобувачами самостійно проводиться загальний підсумок проходження практики, на скільки повно під час практики вдалося розкрити програмні питання, який при цьому був набутий практичний досвід та яке її значення для послідувочої теоретичної підготовки і професійної діяльності.

Загальний обсяг текстової частини звіту повинен складати 25-30 сторінок комп'ютерного тесту без урахування додатків та переліку літературних джерел. При цьому близько 70 % тексту повинно бути присвячено висвітленню основних напрямків діяльності підприємства, установи, організації.

Додатки оформлюють як продовження звіту на наступних його сторінках або у вигляді окремої частини, розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті. При оформленні додатків у вигляді окремої частини (наприкінці звіту), посередині аркуша друкують великими літерами слово «ДОДАТКИ».

Додатки не мають обмеження по кількості, вони наповнюються фотографіями з місця проходження практики, фото або копіями матеріалів лісовпорядкування (карти, плани лісонасаджень, таксаційні описи), технічної (технологічні карти, акти) та звітної (форми звітності) документації. Зібрані матеріали в послідувочому можуть бути використані на практичних заняттях фахових дисциплін наступних курсів.

2.4. Оформлення щоденника практики

Під час проходження навчальної технологічної практики, кожен здобувач має заповнити щоденник – це обов'язковий документ, який заповнюється щодня протягом усього періоду проходження практики. Приклад форми щоденника наведено в **додатку Б** даних методичних рекомендацій. Допускається оформлення щоденника за допомогою комп'ютера.

Не зважаючи на те, що в межах одного підприємства, установи, організації практику можуть проходити декілька здобувачів, звіти та щоденники повинні мати оригінальне наповнення (за виключенням описової частини бази практики), оскільки здобувач описує власне бачення виробничих процесів, робить власні висновки тощо.

Щоденник ведуть в хронологічному порядку з першого дня перебування на практиці. Незалежно від виконуваних робіт (вивчення технічної або звітної документації, ознайомлення з технологією виробничих процесів) здобувач повинен стисло, але при цьому чітко описати з чим був

ознайомлений; з якими конкретними документами працював; які виробничі процеси вивчав (чи брав особисту участь); місце перебування (контора, нижній склад, розсадник, квартал/виділ і т.д.); власні висновки, щодо проробленої роботи та отриманого досвіду.

Цей підхід дозволяє зосередитися на ключових аспектах практики та охопити основні роботи, які здобувач має виконати для набуття професійних компетенцій.

3. Підведення підсумків практики

3.1. Отримання допуску до захисту звіту

Завершений звіт і заповнений щоденник, здобувач подає на перевірку керівнику практики від виробництва, який перевіряє його та підписує у разі відсутності істотних зауважень, підпис засвідчують печаткою. Крім цього, керівник від виробництва за результатами проходження навчальної технологічної практики складає характеристику практиканту, яку він записує в щоденник, а також відмічає виконання робіт в «Календарному графіку проходження практики». Характеристику теж засвідчують печаткою. Після чого здобувач ставить відмітку в направленні про вибуття з місця практики, та прибуває у визначений термін до університету.

По прибуттю до університету, здобувач повинен повідомити про це керівника практики від університету, а також представити звіт для перевірки. Керівник робить відповідні зауваження (за наявності) та рекомендації щодо їх усунення в представленому звіті. Він також переглядає щоденник практики та ознайомлюється з наданою на здобувача характеристикою керівником від виробництва, після чого приймає рішення про можливість допуску до захисту звіту чи вказує на необхідність доопрацювання звіту.

Після усунення зауважень (за наявності) здобувач переплітає звіт, реєструє його на кафедрі і ще раз представляє керівнику практики. Керівник повторно переглядає звіт і накладає резолюцію «До захисту».

До захисту не допускаються звіти, що мають незавершений вигляд; мають наповнення, що не відповідає програмі практики; мають високу подібність з іншими звітами; виконані з порушенням вимог ДСТУ з оформлення.

3.2. Підготовка презентації до захисту звіту

Після отримання допуску до захисту, здобувачі приступають до підготовки презентації. Основна її мета, це стисле та наочне подання програмних завдань, які було виконано під час проходження практики.

Презентацію звіту з практики рекомендується виконувати за допомогою програмного забезпечення MS Power Point.

При розробці презентації рекомендується дотримуватись наступних вимог:

- тривалість доповіді близько 5 хв.;
- максимальна кількість слайдів – до 15;
- використовуються ключові слова і фрази, а не речення;
- текстовий матеріал подається у схемах та організаційних діаграмах, числовий - у таблицях або діаграмах;
- грамотне, логічне викладення;
- доповідь здобувача доповнює інформацію на слайді, а не дублює її;
- текст легко читається (мінімальний розмір шрифту 16-20);
- шаблон оформлення однаковий для всіх слайдів презентації.

Підготовлена презентація перед публічним захистом, надається керівнику від університету на перевірку, та корегування (в разі необхідності).

3.3. Захист звіту та критерії його оцінювання

Захист звіту за результатами навчальної технологічної практики проводиться перед міжкафедральною комісією, склад якої формується розпорядженням деканату факультету. Календарний графік захисту звітів завчасно доводять до здобувачів, щоб всі могли підготувати вчасно свої доповіді та презентації до захисту з врахуванням зауважень (за наявності) від керівника практики. Незалежно від складу комісії, на захисті бажана присутність керівника практики від університету, так як інколи виникають питання не тільки до здобувачів, а й до їх керівників (наприклад уточнення, щодо вчасності та якості поданого звіту, його наповнення тощо)

За результатами захисту звіту комісія виставляє оцінку виходячи з критеріїв оцінювання:

«Відмінно» (90-100 балів ЄКТС) – звіт підготовлено на високому методичному рівні та відповідно до вимог його оформлення, зроблені чіткі записи у щоденнику. Під час захисту звіту здобувач продемонстрував

глибоке розуміння основних проблемних питань, досконале володіння матеріалом, надав кваліфіковані відповіді на всі поставлені питання.

«Добре» (74-89 балів ЄКТС) – звіт підготовлено на високому методичному рівні та відповідно до вимог його оформлення. Під час захисту звіту здобувач продемонстрував добре розуміння основних програмних питань, володіння матеріалом, дав кваліфіковані відповіді на поставлені запитання, але припустився окремих неточностей. Є несуттєві зауваження щодо змісту й оформлення звіту та щоденника.

«Задовільно» (60-73 балів ЄКТС) – у звіті висвітлено переважну більшість питань практики, але недотримані вимоги щодо його оформлення, трапляються суттєві неточності. Опис і аналіз у щоденнику практики неповні. Під час захисту звіту здобувач виявив неповне розуміння основних програмних питань, недосконале засвоєння матеріалу, відповіді на поставлені питання неповні.

«Незадовільно» (0-60 балів ЄКТС)– здобувач не виконав (або виконав у значно меншому обсязі) завдання передбачене програмою практики, відсутні записи в щоденнику практики. На запитання членів комісії здобувач не дав задовільних відповідей та не продемонстрував необхідні знання та вміння.

Здобувачу, який не виконав програму практики частково або з поважних причин, термін її виконання може бути перенесений після відповідного наказу ректора на інший період, а якщо програма практики не виконана повністю або частково без поважних причин, то може бути надане право повторного проходження практики в інший час.

Здобувач, який не виконав програму практики і не атестований за її результатами, відраховується із числа здобувачів.

Після захисту звіти з навчальної технологічної практики передають на кафедру для зберігання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. ДСТУ 3008:2015. Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання. Нац. Стандарт України. Вид. офіц. [чинний від 2017-07-01]. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 32 с.

2. ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання / Нац. Стандарт України. Вид. офіц. [Укладено вперше ; чинний від 2016–07–01]. – Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 17 с.

3. Освітньо-професійна програма "Лісове господарство" для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 205 "Лісове господарство", галузі знань 20 "Аграрні науки та продовольство": Електрон. текст. дані. URL: <https://biotechuniv.edu.ua/pro-universitet/osvitnya-diyalnist/osvitni-programi/>, (дата звернення: 17.02.2025)

4. Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин: Електрон. текст. дані. URL: <https://biotechuniv.edu.ua/pro-universitet/publiczna-informatsiya/normatyvna-baza/>, (дата звернення: 17.02.2025).

5. Положення про практичне навчання здобувачів вищої освіти: Електрон. текст. дані. URL: <https://biotechuniv.edu.ua/pro-universitet/publiczna-informatsiya/normatyvna-baza/>, (дата звернення: 17.02.2025).

ДОДАТКИ

Додаток А

Титульний аркуш звіту з навчальної технологічної практики

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет лісового господарства, деревооброблювальних технологій
та землевпорядкування
Кафедра лісових культур, меліорацій
та садово-паркового господарства

ЗВІТ ПРО ПРОХОДЖЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

В _____
(назва підприємства, установи, організації)

Виконав: здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня
Спеціальність Н4 «Лісове
господарство»
Курс Група

Керівник від ЗВО:

Керівник від підприємства:

Харків–20__

Додаток Б

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України
29 березня 2012 року № 384
(у редакції наказу Міністерства освіти і науки України
Від 05 червня 2013 року № 683)

Форма № Н – 6.03

ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЩОДЕННИК ПРАКТИКИ

НАВЧАЛЬНА ТЕХНОЛОГІЧНА ПРАКТИКА

(вид і назва практики)

студента _____
(ПІБ)

факультет _____

кафедра _____

освітній ступінь _____

спеціальність _____ Н4 «Лісове господарство» _____

_____ курс, група _____

Харків 20__

прибув(ла) на підприємство (організацію, установу, господарство)_____

« _____ » 20__ року

(посада, прізвище, ім'я по батькові відповідальної особи)

вибув(ла) з підприємства (організації, установи, господарства) _____

« _____ » 20__ року

(посада, прізвище, ім'я по батькові відповідальної особи)

Відгук особи, які перевірили проходження практики

**Висновки керівника практики від вищого навчального закладу
про проходження практики**

Дата складання заліку « ____ » _____ 20__ року

Оцінка за національною шкалою _____
(літерами)

Кількість балів _____
(цифрами і літерами)

Керівник практики від вищого навчального закладу

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Відгуки і оцінка роботи на практиці

(назва підприємства, установи, організації)

[illegible]

Керівник практики від підприємства, установи, організації

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Печатка

«_____» _____ 20__ року

Календарний графік проходження практики

[illegible]

Керівники практики від
вищого навчального закладу_____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Від підприємства,
установи, організації _____
(підпис)

(прізвище та ініціали)

[illegible]

[illegible]

Навчальне видання

НАВЧАЛЬНА ТЕХНОЛОГІЧНА ПРАКТИКА

Методичні вказівки
до проходження початкової технологічної практики
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності Н4 «Лісове господарство»

Укладачі:

Назаренко Віталій Васильович
Суска Анастасія Анатоліївна
Біла Юлія Миколаївна
Карпець Юрій Вікторович
Горошко Віталій Віталійович
Распопіна Світлана Петрівна
Пастернак Володимир Петрович
Швиденко Інна Миколаївна
Познякова Світлана Іванівна
Булат Андрій Геннадійович
Діденко Максим Михайлович
Величко Олександр Борисович
Гармаш Анна Василівна
Кравченко Людмила Іванівна

Формат 60×84 1/16. Гарнітура Times New Roman.
Папір для цифрового друку. Друк цифровий.
Ум. друк. арк. 1,6.

Державний біотехнологічний університет
61002, м. Харків, вул. Алчевських, 44.